

Posudek diplomové práce

Tvoření množného čísla italských substantiv za pomoci korpusu CORIS/CODIS,
kterou předložila ZUZANA STOJÁNKOVÁ,
FF UK, Ústav románských studií.

Diplomová práce Zuzany Stojánkové je korpusovou studií tvoření plurálu v současné italštině. Diplomantka si zvolila on-line dostupný korpus psané italštiny CORIS/CODIS (dostupný z: http://corpus.cilta.unibo.it:8080/coris_ita.html) a pokusila se na základě frekvence výskytů formulovat tendence, které se týkají především nepravidelného množného čísla. Vyšla přitom z různých gramatik a mluvnic italštiny, v nichž je otázka plurálu dána spíše normativně. Výsledky této konfrontace nejsou v několika případech určitě bez zajímavosti.

Zuzana Stojánková svou práci rozdělila do tří hlavních kapitol. Nejprve stručně charakterizuje množné číslo z teoretického hlediska. Srovnáním s jinými jazyky, než je italština, ukazuje, že morfologická realizace této kategorie se samozřejmě liší v závislosti na jazykové typologii. Součástí této úvodní kapitoly je i nástin vývoje substantiv z latiny. Druhou kapitolu věnovala diplomantka důležité prezentaci korpusu CORIS/CODIS, která vychází z oficiálního úvodu dostupného na už zmíněných www stránkách celého projektu. Třetí kapitola obsahuje přehled tvoření plurálu, přičemž většina podkapitol se týká, jak už jsem zmínil, nepravidelných tvarů.

Je zřejmé, že nejzajímavější - a snad i jedinou metodologicky korektní - analýzou je ta zabývající se případy, v nichž dochází k nějakému kolísání mezi dvěma tvary. Elektronický korpus obsahující 100 miliónů slov (což je minimální hranice reprezentativnosti) může tak nabídnout relativně věrný obrázek toho, který z konkurenčních tvarů v psané italštině převažuje. Diplomantka nám takový obrázek nabízí ve formě přehledných tabulek, ve kterých můžeme jasně vidět poměr užití různých tvarů ve dvojicích, jako jsou např. *antropofaghi/antropofagi* či *chirurgi/chirurghi*. Jsou-li tyto kapitoly z hlediska konkrétních výsledků velmi zdařilé, mám k ostatním částem diplomové práce zásadní připomínky; dokonce si myslím, že některé části nesplňují základní formální požadavky. K těm se teď tedy vyjádřím.

- 1) Problém bibliografie a bibliografických odkazů. Kromě toho, že bibliografie (na s. 77) není řazena abecedně (a je naopak číslována, což je nezvyklé - srov. přehled formálních náležitostí zveřejněných na stránkách ústavu), chybí v ní díla, na která diplomantka ve své práci odkazuje. Tak např. na s. 10 je zmíněn „Nencini 1983“ (ve skutečnosti jde o G. Nencioniho). Stejně tak na s. 29 „Camille-Fiorelli 1965“; na s. 40 „Ruggieri 1959“; a na s. 68 „Tommaseo-Bellini“. Jsou-li tato díla citována v jiných textech, které naopak v bibliografii jsou, je třeba takový odkaz explicitně uvést. Odkazy v textu jsou pak v důsledku toho v některých případech zcela matoucí: na s. 41 je uveden právě Ruggieri 1959, diplomantka pokračuje v odkazu zkratkou *op. cit.*, ale na Ruggieriho 1959 se už neodvolává, naopak se vrací k textu, který ji provází celou prací, a to je Serianni - Castelvechi 2005, *Grammatica italiana*.
- 2) Některé příklady převzaté nikoli z korpusu, ale ze zmíněné gramatiky (Serianni - Castelvechi 2005) jsou někdy velmi nešťastně zvoleny, neboť o současné italštině mnoho nevypovídají. Jde totiž o příklady z literárních děl nejen 19. stol., ale mnohdy i starších.
- 3) Zmíněné tabulky nejsou systematicky uváděny u všech typů, což je samozřejmě zbytečné pro případy, které žádnou variaci nevykazují. Proč však chybí taková tabulka u zajímavých dvojic *le effigi/le effigie* a *le superfici/le superficie*?

- 4) V prezentaci korpusu CORIS/CODIS (na s. 12-13) je uvedena zkratka (Mw). Asi bude zřejmé, že jde o miliony slov, ale bylo by třeba takto převzatou zkratku vysvětlit.

Pokud jde o obsahové připomínky, rád bych zmínil jen některé diskutabilní formulace, které spíše než chybné jsou víceméně nepřesné.

- 1) Na s. 5 diplomantka uvádí, že italština svým způsobem tvoření plurálu „...pokračuje v latinském stylu...“. Nevím, jestli je možné definovat něco jako „latinský styl tvoření množného čísla.“ Jestliže má diplomantka na mysli zásadní typologický rozdíl mezi flektivním tvořením plurálu a např. reduplikací (jak sama uvádí stále na s. 5), bylo by třeba tuto typologickou charakteristiku nastínit o něco lépe.
- 2) Na s. 6 jsou zmíněny plurálové přípony, přestože na s. 5 se hovoří o koncovkách. Ačkoli jsou v některých případech (a možná i v literatuře, kterou měla diplomantka k dispozici) tyto termíny jen slabě odlišeny, je přece jen běžné považovat přípony za slootovorné morfémy (tj. sufixy jako *-ista* nebo *-mento*) a koncovky za flektivní morfémy. V práci o italském plurálu by tedy měl figurovat zřejmě jen termín *koncovka*.
- 3) Stále na s. 6 je zmínka o reliktech staročeského duálu: *nohama, rukama, dvěma* atd. Zuzana Stojánková říká, že za spisovné se považují jen tvary *dvěma* a *oběma*. Je to ale opravdu tak?
- 4) Na s. 7 najdeme stručný nástin vývoje substantiv. Původní latinskou příslušnost k té či oné deklinaci dokládá diplomantka příklady, které jsou už italské a které tedy tuto příslušnost nijak neprozrazují: „*suocera* (řádová sestra (*sic!*) - IV. dekl.), (...) z páté deklinace, např. *rabbia* (vztek).“ Je-li tato pasáž věnována lat. substantivům a postupné konstituci italského systému, měla by tu zřejmě figurovat původní lat. substantiva (tj. *socrus* - tchyně (nikoliv řádová sestra!) a *rabiēs*). Potíže s latinskou etymologií se objevují pak i na s. 41, kde čteme, že „postavení podstatného jména *uomo* je zvláštní i vzhledem k tomu, že tento tvar nenavazuje na latinský nominativ, ale akuzativ.“

Přes všechny uvedené výhrady považuji diplomovou práci Zuzany Stojánkové za přijatelnou a obhajitelnou. Je-li diplomantka orientována spíše na praktický výzkum než na teoretické diskuse, není to určitě chybou. Práci tedy k obhajobě doporučuji a věřím, že diplomantka prokáže schopnost přesvědčivě se vyjádřit k vzneseným připomínkám.

V Praze dne 19. září 2006

Mgr. Pavel Štichauer, Ph.D.
vedoucí diplomové práce



.....